

Bevarandeplan för Natura 2000-område Balsberget, SE0420324

Balsberget, Foto: Per Blomberg

Grunduppgifter om Balsberget

Län: Skåne
Kommun: Kristianstad
Läge: Ca 8 km NO om Kristiansstad
Markägare : Enskild
Areal: 285, 0 ha
Skyddsform: Naturreservat
Bakgrund: pSCI beslutat av Regeringen 200311
SCI/SPA fastställt av EU-kommissionen 200412
Ny avgränsning av N2000-området beslutad av Regeringen 2006-05
Fastställd och kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län 2014-05-23 samt
2016-12-16 respektive 2016-12-30
Reviderad: Förslag till bevarandeplan; 2010-03, 2016-02-19

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG) och Habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG).

Vad är en bevarandeplan?

Till varje område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området. Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området.

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner även innan dessa planer har beslutats.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/skane/N2000 eller telefon 010-224 10 00

Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

.....	
Områdesbeskrivning
Ingående naturtyper enligt Natura 2000	▲
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden	-
Bevarandemål	-
Målindikatorer	-
Areal naturtyper.....	Y
Ekologiska strukturer och funktioner	Y
Typiska arter för naturtyperna	Y
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus	Y
Naturtyper.....	Y
Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus	Y
Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?	Y
Skydd och bevarandeåtgärder	Y
Skydd och regleringar.....	Y
Bevarandeåtgärder.....	Y
Uppföljning	Y
Referenser	Y
Bilagor	Y

Områdesbeskrivning

Balsberget ligger på gränsen av det urbergs- och kritslättslandskap som sträcker sig från Kristianstadstrakten till sydvästra Blekinge. Landskapet har en mycket varierad topografi och innehåller såväl godslandskap, skogsmiljöer som ett småskaligt odlingslandskap.

Balsberget är unikt för Sverige då det är ett nyckelområde för analys och förståelse för bergs uppkomst. Berget ligger ca. 94 meter över havet och sluttar ner mot Röbelövssjöns strand i öster.

Området är välbesökt av turister och ett flertal stigar och mindre skogsvägar genomkorsar området.

Gränsen för Natura 2000-området Balsberget har justerats i sydlig och östlig riktning jämfört med tidigare så att gränsen nu överensstämmer med naturreservatet med samma namn som bildades 2005.

Balsberget är nästan helt skogsklätt med ädellövsskog och markanvändningen är främst inriktad för skogsbruk. Kring Balsbergets topp och längs branterna breder bokskogar ut sig medan de västra delarna domineras av barrträd av gran, tall, lärk samt bok. Barrträden planterades under 1920-talets slut.

Mellan bergets fot och stranden utbreder sig ett gammalt kulturlandskap med åker och betesmark. De gamla åkrarna och fruktodlingarna har planterats igen med gran och i viss mån ek, eller vuxit igen.

I den sydligaste delen av Natura 2000-området har betet återupptagits igen.

Fladdermöss som barbastell har sin sommarkoloni i skogarna och sin övervintring i balsbergsgrottan. Grottan utgör ett eget Natura 2000-område.

En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter längre fram i bevarandeplanen.

På många platser sticker urbergsknallar upp i dagen genom yngre sedimentära avlagringar. Sten och blockrikiheten är stor kring toppen och i bergslutningen. Berggrunden domineras av graniter och kritavlagringar. Berget bildades under mesozoikum (ca 225-65 miljoner år sedan) då ett tropiskt fuktigt klimat lede till en kraftig vittring av urberget och bildandet av kaolinlera. När vittringsresterna eroderats bort stod hårdare och mer vittringsbeständiga delar av urbergsgrunnen kvar som restberg i landskapet. Under Kritas senare del steg havet upp över stora delar av södra Sverige och överlagringar med lera, sand och kalksediment bildades. Under tertiära perioden drog sig havet tillbaka från Sydsverige och ytterligare eroderingar gjorde att restberget som åter höjde sig över landskapet. Längs med bergslutningen kan det tydas var strandlinjen legat förr.

I berget finns det urholkat ett av Skånes största grottsystem.

Kalk och diabas har brutits inom området under 1600-1700-talet.

Morän är den dominerande ytjordarten inom Balsbergsområdet och den underlagrar också de flesta andra ytjordarterna. Moränmäktigheten är ringa, i allmänhet endast någon eller några meter och sällan mer än 5 m. Delar med glacial lera finns utmed Råbellövssjön och kärrtorv, sand, grus och klapper finns i mindre mängder. Området ligger inom Helgeåns avrinningsområde och avvattnas genom mindre bäckar och källsprång till Råbellövssjön och vidare via en kanal som mynnar i Helgeån i Kristianstad.

Skogen på Balsberget anses ha bestått av bok redan för 4000-7000 år sedan (Litorinatiden) men den dominerande skogen var ändå ekblandskogen. Ekblandskogen dominerade fram till för ca. 1500-2000 år sedan då boken tog över mer och mer.

I området finns lämningar efter flera stenåldersboplatser. Den äldsta, från äldre stenåldern, är känd för att vara Kristianstadstraktens äldsta boplatz.

En karta från 1670-talet visar att berget var skogsbevuxet och år 1702 beskrivs stora ek- och bokskogar i bergslutningarna. Linné antyder i mitten av 1700-talet att landskapet är öppet men enligt den Skånska Rekognoseringskartan från 1812-1820 är merparten av berget lövskogsbevuxet. Enda öppnare ytan var kring Balsbergsgrottan, kanske till följd av den tidigare kalkbränningen.

Balsberget låg på gränsen mellan skogsbygd och risbygd under 1700-talet.

Skogsbygden grundade sin försörjning på skogen. Pengar till skatt, utsäde och andra produkter erhöles genom försäljning av skogsprodukter såsom virke, ris, träkol, tjära, träslöjder m.m. I risbygden var betesmarkerna som störst och deras huvudnäring utgjordes varken av skog eller spannmål, utan av boskapsavel.

I slutet av 1900-talet har samtliga jordbruksmarker ställts om till skogsbruk. Kontinuiteten på skogen inom vissa delar av området har varit mer eller mindre bruten men i oländiga partier finns en lång skoglig kontinuitet.

På den gamla ekonomiska kartan från 1929 är Balsbergets västra del (utanför Natura 2000-omr.) granplanterad. Lite betesmark och en åker fanns vid Bokelidshuset i NV. Längs med Bergets östra sida finns större stråk med åker och betesmark. Flera torp (ett tiotal) låg här, varav två fortfarande är bebyggda. Jordbruksmarken kring de gamla torplägena har planterats igen, främst med gran, under slutet av 1900-talet.

Namnet Balsberget har förmodligen sitt ursprung i det forntida ordet "bal" som betydde "hög, något uppstaplat".

Ingående naturtyper enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök under växtsäsongen år 2007.

Tabell 1. Balsbergets naturtyper med arealer 2007. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i **fullgod bevarandestatus** där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en **icke fullgod naturtyp** uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. **Utvecklingsmarker** kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha)	
	Bevarandestatus	
	Fullgod	Icke fullgod
*Boreonemoral ädellövskog (9020)	18,50	16,89
*°Lövsumpskog (9080)	1,54	4,21
Näringsfattig bokskog (9110)	37,41	22,09
Näringsrik bokskog (9130)	84,88	-
Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog (9160)	-	2,36
Svämlövskog (91E0)	0	
Total areal naturtyper	187,88	
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000		
° naturtyp som saknar bedömd bevarandestatus	0,5	
Natura 2000-arter		
◆Barbastell	Fullgod bevarandestatus	

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Det övergripande syftet med Natura 2000-området Balsberget är att bevara en ädellövsskog med naturskogsliknande karaktär med mycket död ved och grova samt senvuxna träd. De i området ingående Natura 2000-naturtyperna och typiska arterna ska ha gynnsam bevarandestatus. De naturtyper som finns är lövsumpskog (9080), Näringsfattig bokskog (9110), Näringsrik bokskog (9130), Ekskog (9160) samt Boreonemoral ädellövskog (9020). De prioriterade bevarandevärdena är de gamla grova träden, de senvuxna träden samt den döda veden och detta finns i naturtyperna 9110, 9130, 9160 samt i 9020. Arten barbastell är också prioriterad.

Motivering: Väster om Råbelövssjön reser sig urberget över omgivningen. Berget är huvudsakligen täckt med stora bokskogar av både fattig och rik typ. I övrigt finns både ekskog och fuktlövskog. Skogen är naturskogslik med skoglig kontinuitet av gamla träd och död ved.

Bevarandemål

Natura 2000-området Balsberget består av ädellövskog och fuktigare skogar vid Råbelövssjön och skogen på Balsberget har en lång kontinuitet som lövbärande mark vilket har skapat goda förutsättningar för en hög biologisk mångfald med höga naturvärden. Andelen död ved ska ökas liksom antalet grova träd. Skogen får utvecklas i huvudsak utan större ingrepp. Produktionsskogsbruk får ej förekomma. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring, försiktigt friställande av äldre värdefulla träd samt åtgärder som gynnar föryngring kan dock ske. Äldre träd och grova träd bevaras. Flerskikthet eftersträvas. Typiska arter som skärmstarr, fällmossa, myskmadra, bokvårtlav, bokkantlav och klippfrullania ska finnas i ädellövskogen.

I lövsumpskogen (9080) så måste hydrologin vara ostörd och översvämningar ska ske regelbundet. Socklar ska bevaras. Typiska arter som strutbräken och bäckbräsma ska finnas i de fuktigare skogarna. Natura 2000-arten barbastell ska finnas i livskraftiga populationer inom området.

Naturtypernas arealer ska minst omfatta nedanstående arealer.

Målandikatorer

För Balsberget innebär detta följande målandikatorer:

Naturtyper

Areal naturtyper

- Naturtypen Näringsrik bokskog (9130) skall utgöra en areal på minst 85 ha.
- Naturtypen Näringsfattig bokskog (9110) skall utgöra en areal på minst 60 ha.
- Naturtypen Boreonemorala ädellövskogar (9020) skall utgöra en areal på minst 36 ha.
- Naturtypen Lövsumpskogar (9080) skall utgöra en areal på minst 6,2 ha.

Ekologiska strukturer och funktioner

Ädellövskogen

- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 40 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter.
- Antalet ädellövsträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 7 st/ha. De gamla träden ska omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd.
- Gamla och grova samt mulmbildande träd får inte avverkas.
- Olikåldrighet i bestånden eftersträvas
- Föryngringar av bok och ek ska förekomma. Föryngring av ädla lövträd ska ske med minst 10 stammar per hektar över en 10-årsperiod. Dock inte föryngring av bok i de värdefulla krattekskogarna på branterna.
- I den boreonemorala ädellövskogen och bokskogen ska nyckelarterna i trädskikten finnas i minst två skikt där den undre skikthöjden är högst ½ av den övre. I alla skikt skall nyckelarterna utgöra minst 50% av skiktet. Nyckelarter i 9020 är alm lind, lönn, ek och ask. Bok utgör nyckelart i bokskogshabitaten (9110, 9130).
- Skogarnas betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.

Triviallövskogen

I lövsumpskogen ska hydrologin vara ostörd. Råbelövssjön ska ha en god status vad gäller vattenståndsvariationer enligt vattendirektivets bedömningsgrunder.

Typiska arter för naturtyperna

Näringsrik bokskog, 9130

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De för naturtypen Näringsrik bokskog (9130) typiska arterna gulplister,

hålnunneört, myskmadra, lundslok, skogsbingel, sårläka, ulota, baronmossa, fällmossa bokkantlav och liten ädellav finns i området.

Näringsfattig bokskog, 9110

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De för naturtypen Näringsfattig bokskog (9110) typiska arterna bokkantlav, olivklotterlav, klippfrullania, ulota, fällmossa och platt fjädermossa finns inom området.

Boreonemoral ädellövskog, 9020

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De för naturtypen Boreonemorala ädellövskogar (9020) typiska arterna blåsippra, trolldruva, skogsbingel, lungört, myskmadra, storrams, platt fjädermossa, fällmossa, olika porellor, klippfrullania, ädellav, skinnlav, havstulpanlav och rosa lundlav finns inom området.

Lövsumpskog, 9080

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De för naturtypen Lövsumpskogar (9080) typiska arterna bäckbräsma, strutbräken, dvärghäxört, rankstarr, skärmstarr, kärrfibbla och blåmossa finns inom området.

Näringsrik ekskog, 9160

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta. De för naturtypen näringsrik ek eller ek-avenbokskog (9160) typiska arterna gulplister och skogsbingel finns inom området.

Arter

Barbastell

Äldre bokbestånd och grov lövdominerad gammelskog ska bevaras.

Vind- och regnskyddade "lövtunnlar" i form av markvägar ut mot skogen som är omgivna av tätt lövverk såsom hasselbuskage ska bevaras.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Vissa delar av skogen t.ex. på bergets östsida är naturskogsartade bokskogar med inslag av ek- och tallskogar. Dessa skogar har en lång skoglig kontinuitet. De ligger främst i karg och oländig terräng. Den skogliga kontinuiteten i övriga delar har oftast brutits genom t.ex. utmarksbete, vedfångst, avverkning för kalkbränning el pga. skogsbruket. Ekarna är på flera ställen senvuxna, låga och yviga, sk. krattekar. Här är skogen mycket naturskogslik.

Under 1950- talet planterades mycket gran på tidigare bokskog och på 1960-70-talen granplanterades bl.a. Äskemossen, söder om Bokelidshuset i norra delen av området (utanför Natura 2000-omr.).

På tidigare ängsmarker och betesmarker kring de gamla torpboplatserna står spärrgreniga hagmarksträd och lövdungar kvar. Åkrarna har planterats igen med gran.

Den bitvis kalkrika marken ger förutsättningar för en mer artrik och frodig vegetation.

Det finns goda förutsättningar för ett rikt djurliv i Balsbergsområdet. Älg, rådjur, dovhjort och sällsynt kronhjort är några ex. Fågellivet är rikt med bl.a. bivråk, glada, mindre hackspett, spillkråka, gröngöling, törnskata, skogsduva, stjärtmes, entita, stenknäck och ev. fiskgjuse häckar i området. Havsörn och kungsörn rastar i området. Nattskärran spelar och möjligen häckar i området.

Landsnäckor är en annan djurgrupp som är riklig i området med exempelvis större och mindre skogsglanssnäckor, mindre kristallsnäcka, taggsnäcka, busksnäcka och slät skruvsnäcka och bokskogssnäcka. Inventeringen har dock några år på nacken och dess aktualitet är okänd. Snok, huggorm och kopparödla finns också. Fjärilar som nagelspinnare och vitaktig stimmatare finns i bokskogen. Insekter som är rödlistade inom området är bl.a. stor knopplav och luddfingerört.

Förutom nedanstående naturtyper finns områden utan naturtyp med t.ex. hässle, björkskog och igenvuxna hagmarker inom området.

Näringsrik bokskog (9130)

Stora delar av Balsberget utgörs av näringsrik bokskog men även nere vid sjön finns partier med den naturtypen. Den utgörs av en örtrik skog med många arter. Här finns gulplister, buskstjärnblomma, hålnunneört, myskmadra, trolldruva, hässlebrodd, långsvingel, lungört, lundslok, ekorrbär, vitsippa, skogsbingel, gökärt, blåsippa, sårläka, ulota, baronmossa, fällmossa, bokkantlav, grå skärelav, skriftlav, stiftklotterlav, och liten ädellav. Öster om toppen är bokskogen flerskiktad men i övrigt är den enskiktad.

All näringsrik bokskog i området anses vara i fullgod bevarandestatus för beståndmedelåldern är hög (76-125år) för flera och ännu högre (126-175 år) för två bestånd. Det finns tämligen allmänt med grova och senvuxna träd här.

Förutom bok finns det inslag av andra träd som t.ex ask, ek, alm, fågelbär, och lönn i Balsbergets bokskogar. Bl.a. hassel finns i buskskiktet.

Delar av de brukade bokskogarna har framgångsrikt förnygrats med hjälp av bökande Linderrödssvin. De är både effektiva och miljövänliga markberedare.

I kanten mot sjövägen i östra delen av natura 2000-området samt precis utanför Natura 2000 –området i norr står bitvis grova ekar tillsammans med bokarna. Här har de fått mycket ljus och trivts. Hassel finns här också och den rödlistade laven grå skärelev förekommer. Denna art finns för övrigt spridd på många ställen i området.

I det sydligaste bokskogsområdet har betet återupptagits igen efter många års uppehåll. Naturtypen kan på sikt utvecklas till trädklädda betesmarker (9070). Idag bedöms den skogliga karaktären fortfarande finnas kvar.

Näringsfattig bokskog (9110)

Ris –kruståteltypen av bokskog hör till naturtypen näringsfattig bokskog. Skogen har mäktiga förnalager av ofullständigt nedbrytna boklöv. Fältskiktet saknas därför på många ställen helt. När boken har lång kontinuitet som här så finns ofta en välutvecklad och artrik epifytflora av främst lavar. Här finns lavarna bokkantlav och olivklotterlav men även en rik mossflora med arter som klippfrullania, ulota, fällmossa och platt fjädermossa. På de få ställen där blottade ytor utan löv finns dominerar harsyran och kruståtel men man kan även hitta enstaka exemplar av lundslok, gulplister, gökärt, blåbär och nunneört. Väster om toppen finns naturtypen i fullgod bevarandestatus då skogen består av en gammal flerskiktad skog med mycket senvuxna träd samt grov död ved. I sjökantstremsan längs i norr finns en restaureringsmark av näringsfattig bokskog. Skogen är yngre och saknar grova träd och har lite död ved, dock en torraka. I en blockrik sluttning mot öster finns en nyckelbiotop med bok och ek av senvuxen karaktär. På träden växer bokkantlav och platt fjädermossa. Ett naturvärdesområde finns i nordväst. På senvuxen ek och bok finns laven rostfläck. Även tall finns, speciellt på toppen.

Även i den näringsfattiga bokskogen har Linderrödssvinen gjort en effektiv markberedning som hjälpt bokföryngringen.

Ett flertal rödlistade svampar som t.ex. fjällsopp, solkremla och rävspindling finns inom naturtypen (se bilaga 3). Många av svamparna är viktiga signalarter som visar på skyddsvärda skogar med höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. Många svampar i området är kopplade till bok som t.ex bokspindling och cinnobergspindling medan andra svampar som t.ex. rutkremla är knutna till skogsbyte.

Boreonemorala ädellövskogar (9020)

I söder och öster präglas vegetationen av den underliggande kalkberggrunden, vilken skapar förutsättningar för en rikare flora med t.ex. blåsippa och gulplister i fältskiktet.

På magrare berghällar och i stenrika delar av Balsbergets topp, på öst- och sydsluttningar samt mot norr ger boken vika för ek-tallskogar av bergig typ (NV3)

med inslag av klippvegetation av hällebräken-tjärblomstertyp. I skrevorna växer torktåliga arter som bergsyra, tuvknavel, gul fetknopp, kärleksört, femfingerört, johannesört, kruståtel, ljung och svartkämpar. Träd- och buskskiktet består av slån, hassel, en, nypon, ek och tall med inslag av andra träd som t.ex. alm, ask, lind, gran, asp, björk och al.

På toppen av berget finns också rödnarv, vårtåtel, brokförgättnigej och småfruktig jungfrukam. I sluttningen finns glansnäva. Buskar av enbuskar, nypon, björnbär och ljung finns här. Här finns också mycket torra döda träd och högstubbar.

Områdena utgör viktiga lokaler för vedinsekter. Många av de rödlistade lavarna finns i skogarna nära toppen. Skogarna är närmast att betrakta som naturskogsliknande och många nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt finns. Ett särskilt intressant område är det blockiga partiet och hållmarken i sluttningarna söder om bergstoppen där det finns gott om gamla ekar och bokar med rödlistade lavar och mossor. Rödlistade lavar som grå skärelav, kortskaftad parasitlav och gammeleklav m.m. finns rikligt representerade inom naturtypen. Andra arter som finns här är ädellav, skinnlav, gulpudrad spiklav, gammelekslav, glansfläck, almlav, blåmossa, gullocksmissa, ulotor, blåbär, lundslok och gökärt.

Många artrika lokaler är nyckelbiotoper. I norr finns en nyckelbiotop med gammelekar i en solbelyst blockig rasbrant. Beståndet har varit orörd under mycket lång tid och framförallt lavfloran visar på lång kontinuitet. På ekarna finns bl.a. lavarna grå skärelav, havstulpanlav, glansfläck, rosa lundlav och rostfläck. Mossorna klippfrullania och porella sp. förekommer också. En del spärrgreniga grova träd finns också liksom stora mängder död ved samt grova och senvuxna träd, så bevarandestatusen anses fullgod. Vissa grova ekar växer mot en bergvägg.

Även gammelgranlav och gammeleklav finns längre väster åt. I en nordostvänd bergbrant finns förutom ek och bok även avenbok och på tall finns också fjällig filtlav. På de lodrätta bergsyrtorna sipprar det vatten. En stor nyckelbiotop ligger centralt i området. Torrakor och högstubbar är rikliga och förutom ovanstående arter finns murgröna.

Längs med strandkanten intill Råbelövssjön finns boreonemoral bokskog både med fullgod bevarandestatus och som restaureringsmark. På de marker som har fullgod bevarandestatus finns det tämligen allmänt med både grova och äldre träd. Arter som trolldruva, vildkaprifol, lungört, blåsippa, skogsbingel, humleblomster, ulota, ädellav, liten ädellav, almlav, gammelekslav, grå skärelav, olivklotterlav, porellor talar för en rik flora. De marker som är restaureringsmark är lite för unga med få grova eller gamla träd. Arter som skogsbingel, myskmadra, storrams, lungört, gulplister och blåsippa finns. På de få grövre/äldre träden finns också platt fjädermossa, fällmossa och almlav.

Vid Ängladal i söder finns en intressant boreonemoral ädellövskog av översilningstyp på källpåverkad, kalkrik mark. Området är starkt sluttande. Arter

som gulsippa, bäckbräsma, dvärghäxört och kärrfibbla finns och vågig sidenmossa och laven glansfläck finns på träden som är rik på död ved och lågor. Här finns en hög luftfuktighet och kombinationen med mycket död ved och hög luftfuktighet är viktigt för många organismer som t.ex. mollusker. Området är otillgängligt med mark med dålig bärighet och bör lämnas orört. Övriga delar av Ängdalsssvackan är för närvarande planterad med granskog.

På det allra sydligaste beståndet med boreonemoral ädellövskog har betet återupptagits efter många år utan hävd. På sikt kan beståndet utvecklas mot trädklädd betesmark (9070) men idag anses den skogliga karaktären av beståndet dominera.

En udde vid Bokenäs domineras av ask-almkund med mycket frodig växtlighet. Fältskiktet är mycket artrikt med bl.a. storrams, skogsbingel, svart trolldruva, hässleklocka, gulplister, lundslok, tvåblad, gulsippa och blåsippa.

I tidigare hävdade marker längs strandkanten finns rika blandädellövslundar med ek, lind, ask, alm, bok, avenbok, björk, asp, al, måbär, hassel och hagtorn

Lövsumpskogar (9080)

I norr finns en del lövsumpskogar. Vid sjökanten i norr finns en lövsumpskog med arter som strutbräken, slokstarr, trolldruva, kärrbräsma, rankstarr, stor häxört, strandmolke och blåmossa. Vid vattnet finns träd och buskar som ask, alm, och videbuskage Skogen är lite för ung för att vara i fullgod bevarandestatus och det saknas grova och gamla träd.

I norr finns en lövsumpskog bestående av ett smalt alparti med sockelbildning som övergår i ett bäckdråg med översilad mark. Vattnet hamnar därefter i en damm. Här växer rankstarr, bäckbräsma och kärrfibbla och laven glansfläck. Det finns gott om död ved med bl.a. fuktiga lågor och nedfallna grenar.

Ett litet mycket blött alkärr med träd som står på socklar finns söder härom. Skärmstarr växer här.

Askskog växer längs några fuktstråk längs bergets svagt sluttande väst och sydsluttningar, och i den frodiga grönskan kan man stöta på tvåblad.

I tidigare bevarandeplan nämndes naturtypen alluviala lövskogar (91E0) som en naturtyp som fanns i Balsberget men definitionerna har ändrats och därför passar dessa områdena bättre in som lövsumpskog (9080).

Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog (9160)

I öster nära stranden finns en ekskog med inslag av hassel, bok och alm, Arter som gulplister, skogsbingel, skuggveronika, stenfrö, kranssalvia och grå skärelav. Här finns tämligen allmänt med grova och gamla träd däremot är det inte så mycket död ved så bevarandestatusen anses vara icke fullgod.

Arter

Barbastell

Barbastell är en medelstor mörk fladdermus som har ökat sedan 1990-talet. De övervintrar gärna i grottor, jordkällare, slott m.m. här i Skåne. De finns ofta vid äldre bokbestånd, slottsmiljöer eller äldre grova träd. Detta beror på att när träden åldras så utvecklas mer död ved i form av till exempel sprickor, håligheter eller lös bark, här trivs barbastellen!

Barbastellen lever till största delen på småfjärilar men även spindlar och tvåvingar, de har en lång födosöksperiod från april till mitten av oktober men de kan vara ute och flyga vintertid också om vädret är mildt. De är inte migrerande utan rör sig mest lokalt ca 4 km mellan kolonin och övervintringsplatsen.

Optimalt för barbastell är om övervintringsplatserna förses med galler och att man även restaurerar potentiella övervintringsplatser så att fladdermössen inte utses för vinddrag, nedkylning och uttorkning. För sommarkolonin är det viktigast att de äldre träden bevaras. Arten är rödlistad i hotkategorin EN (Starkt hotad).

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.

Förutsättningarna för att områdets naturtyper och arter ska vara i gynnsam bevarandestatus är att:

- Det i ädellövskogen inte förekommer något produktionsinriktat skogsbruk, Naturvårdsanpassad skogsbruk kan dock brukas, dock inte i branter och annan terräng där inget skogsbruk funnits tidigare. Områden med svårforcerad terräng och som därmed har skog med lång kontinuitet lämnas i stort orört men gallringar av bok görs.
- Kontinuitet av bok och andra lövträd av en varierande ålder, inklusive gamla träd finns. Objekt av denna typ har ofta höga naturvärden kopplade till naturskogsartade förhållanden.
- Ersättningsträd för de grova träden planeras in vid naturvårdsinriktade plockhuggningar. I betesmarken tillåts förnygring att komma upp.
- Död ved; grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier förekommer samt att gamla, grova samt senvuxna träd sparas då de är viktiga för epifytiska lavar, mossor och svampar, samt för insekter och landmollusker.
- Naturtypens naturvärden utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik vilket omfattar störningar, som t.ex. stormfällningar och insektsangrepp.
- Hydrologin är opåverkad
- Att sly från bl.a. ask och björk röjs bort
- Att gallring sker i den yngre al- och askdominerade delarna av skogen

- Att gran, andra barrträd eller andra främmande trädslag förekommer endast sparsamt i området och på lång sikt successivt avvecklas
- Att återkommande underhuggning av uppväxande sly vid spärrgreniga ekar sker.
- Att betesmarkerna betas och att äldre grova träd i betesmarkerna bevaras.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

De största riskerna för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

- Produktionsinriktat skogsbruk i, och ofta även i anslutning till ett objekt. Skogsbruket leder till att värdefulla element och strukturer försvinner, samt kan även leda till uttorkning genom ändrade markförhållanden och hydrologi. Det innebär i sin tur att många arter knutna till naturtypen, har svårt att överleva. Slutavverkningar innebär också en fragmentering av naturtypen.
- Avverkning av träd och bortplockning av död ved
- Förändringar i skogens slutna karaktär som påverkar kryptogamer, både lavar och svampar
- Trädslagsbyte från löv till barrskog eller andra exoter (t.ex. sykomorlönn)
- Brist på gamla men klena, senvuxna bokstammar med röthål, som är mest värdefulla för epifyter
- Brist och bortplockning på grov och död ved av alla åldrar.
- Igenväxning så att de gamla grova träden utskuggas och dör
- Transporter genom området
- Granplantering
- Fortsatt utebliven hävd på de nya betesmarkerna i söder.
- Igenväxning av betesmarkerna.
- Gödning eller annan tillförsel av näringsämnen på betesmarkerna., som t.ex. kväveläckage från omgivande marker eller kalkning
- Läckage av bekämpningsmedel och gödning från omkringliggande jordbruksmarker kan ha en negativ inverkan i brynzoner, samt i mindre objekt helt omgivna av åker.
- Användning av avmaskningsmedel (t.ex. Avermectiner) på betesdjuren som påverkar dynglevande insektsfaunan.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar samt användning av bekämpningsmedel. Ett ökat kvävenedfall kan förändra artsammansättningen i både fältskikt och bland epifyterna. I delar av landet kan även sur nederbörd påverka förutsättningarna för många arter.
- Markexploatering eller annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, t.ex. skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Förändringar i områdets hydrologi. Förändrad vattenkemi och utsläpp av föroreningar i sjön och vattendrag.

- Fragmentering som leder till brist på genflöde mellan populationer samt kanteffekter i små objekt
- Att boken tar över i de värdefulla kratteks-områdena i partier med bergsbranter
- Sommarkolonier av fladdermöss kan drabbas när äldre byggnader renoveras eller hålträd fälls.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område.

Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Markägare har rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Mer information finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats

www.naturvardsverket.se.

Skydd och regleringar

Området har varit naturvårdsområde sedan 1979. Nu är området sedan några år naturreservat (2005), med en annan utbredning än det tidigare naturvårdsområdet. I skötselplanen är skogsbruket reglerat så att man inte får ta bort träd, buskar eller döda träd eller gallra och röja utom vid naturvårdsskötsel. Barbastellens område är skyddat.

Området anses vara tillräckligt reglerat.

Bevarandeåtgärder

En ny skötselplan är fastställd för området sedan 2009. Den är delvis baserad på ett underlag om Balsberget skrivet av Elisabet Wallsten och den tidigare bevarandeplanen för Natura 2000-området.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats

www.naturvardsverket.se.

Prioriterade bevarandeåtgärder

De prioriterade bevarandeåtgärderna är att friställa runt de spärrgreniga eller senvuxna träden så att mer ljus tillåts nå trädens stammar och kronor, ta fram ersättningsträd till de gamla senvuxna ekarna som kan ta över när de gamla träden dött. Att grän tas bort samt att bok tas bort runt ekarna.

Restaureringsåtgärder

På lång sikt kan granen avverkas till förmån för lövskog. Tallen kan dock bevaras då den ingår i vissa vegetationstyper inom området.

Löpande skötsel

Många artrika områden ligger i oländig terräng och en lång kontinuitet finns då det har varit och är svårt att bedriva skogsbruk där. Områdena kan egentligen betraktas som skogliga impediment.

Skogen uppe på höjderna består av senvuxna krattekar och områdena bör lämnas i stort sätt orörda men röj uppkommen bok som tenderar att ta över i anslutning till gamla och spärrgreniga ekar i bl.a. naturtypen Boreonemorala ädellövskogar (9020). En del bokar kan ringbarkas.

Friställ runt de spärrgreniga eller senvuxna ekarna i området så att mer ljus tillåts nå ekarnas stammar och kronor. Spara dock hassel, död ved och fruktbarande träd. Ta fram ersättningsträd till de gamla senvuxna ekarna som kan ta över när de gamla har dött. Död ved i olika nedbrytningsstadier sparas och om stigar och vandringsleder blir svårframkomliga av död ved kan lågorna flyttas inom området till mindre besökta delar.

Asksly har kommit upp på en del platser. Röj bort det mesta av askslyet.

Vid inventering av skyddsvärda träd i området bedömdes skogsområden i söder, på branterna runt toppen samt nere vid sjökanten centralt i området röjas på bok och ibland alm runt ekarna.

Vid lövsumpskogar ska bäckdråg och vattenfyllda delar hållas beskuggade för att gynna mollusker och bottenlevande fauna.

I de nyupptagna betesmarkerna kan det om det visar sig att betetrycket påverkar föryngringen negativt bli aktuellt att stängsla in delområden för att låta föryngringen komma upp.

Barbastellens viktigaste jaktmarker bevaras och vårdas. Inom området måste artens födosöksbiotoper, aktivitetsområden m.m. klarläggas ytterligare. Alternativt behövs den kunskap som finns bland forskare delges med förvaltarna av naturreservatet så att eventuella åtgärder kan genomföras.

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatorisk medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om uppföljning av enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Referenser

- Artdatabankens Artfaktablad (1992-2001) för de rödlistade arterna inom området. Artdatabankens information till Länsstyrelsen i Skåne Län om rödlistade arter, GIS-skikt.
- Cederberg B, Löfroth M. (eds) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Kulturmiljöprogrammet för Kristianstad kommun, 1993. Stadsarkitektkontoret.
- Kristianstads kommuns naturvårdsplan.1990. Kristianstad kommun
- Länsstyrelsen i Skåne län (2004), Information lagrad i Kartongen (GIS-skiktgrupperna Miljö resp. Lantbruk).
- Länsstyrelsen i Skåne Län 200X. Förslag till skötselplan för Balsbergets naturreservat
- Länsstyrelsen i Kristianstad län, 1996. Från Bjäre till Österlen, Skånska natur- och kulturmiljöer.
- Länsstyrelsen i Kristianstad Län.
- Wallsten, E. Dokumentation av Balsberget i Kristianstads kommun. 2003.
- Länsstyrelsen i Skåne Län.
- Översiktsplan, Kristianstad kommun, stadsbyggnadskontoret, 1990

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Övriga upplysningar och skyddsintressen
4. Rödlistade arter

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län

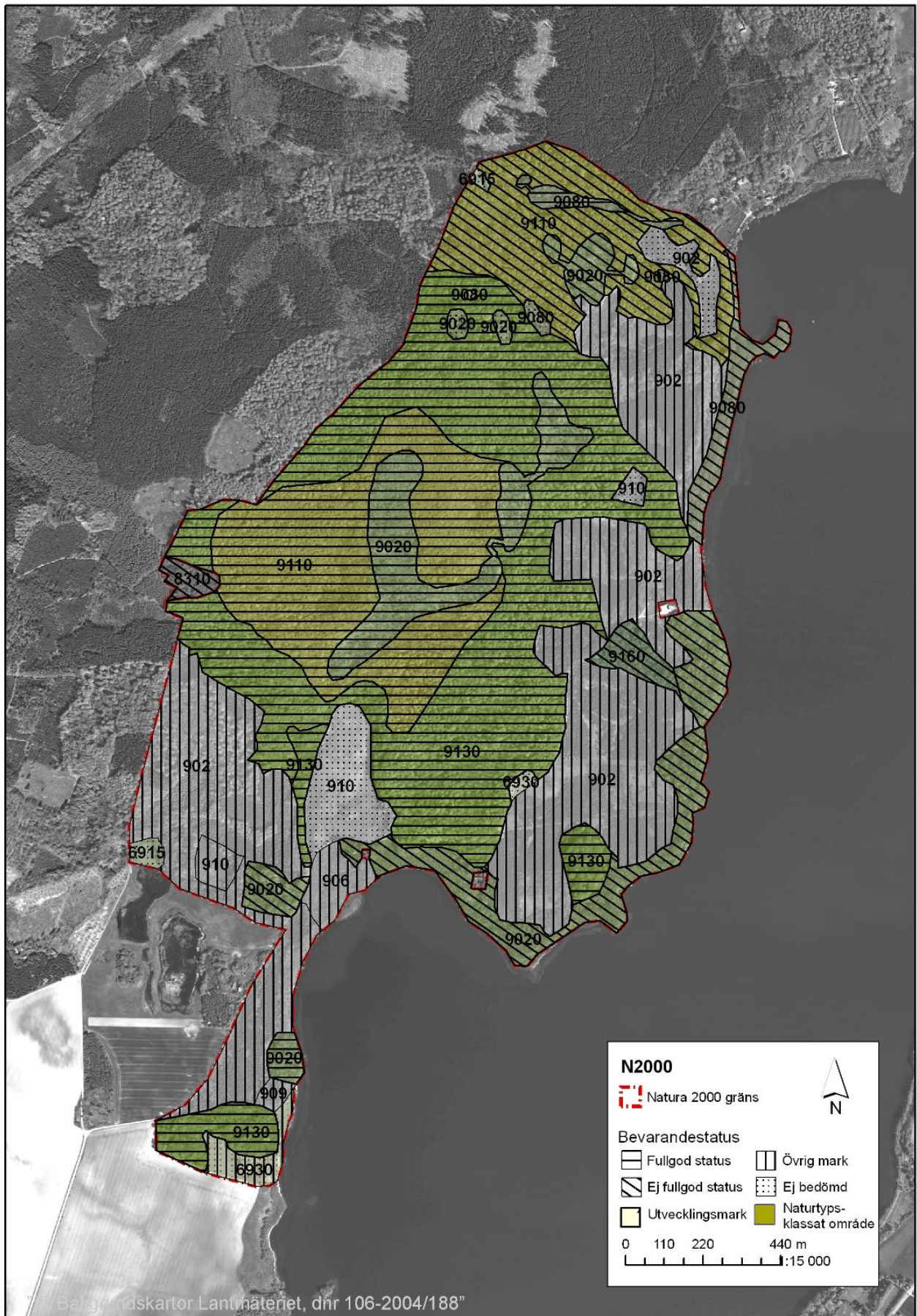
Planförfattare: Marie Löfberg

Senast reviderad 2010-03-12 , 2016-02-19 av Marie Björkander

Bilaga 1. Natura 2000-området Balsberget, SE0420324, med naturtyper.

Förteckning över naturtypskoder återfinns i bilaga 4.

Bilaga 2

Naturtypskoder för kartan

Naturtyper

9020 - Boreonemoral ädellövskog

9080 - Lövsumpskog

9110 - Näringsfattig bokskog

9130 - Näringsrik bokskog

9160 - Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog - Obestämd undergrupp

Icke-naturtyper

6915 - Fuktäng

6930 - Åker

902 - Granskog (>70% gran)

906 - Triviallövskog (>70% triviallöv)

909 - Lövsumpskog (lövskog på blöt mark)

910 - Hygge (avverkat för högst 10-15 år sedan, högst 3-5 m höga träd)

Bilaga 3

Övriga upplysningar och skyddsintressen för Balsberget

Balsberget är förutom ett Natura 2000-område också:

Med i naturvårdsprogrammet för naturvärde

Av riksintresse för naturvård (N22, Oppmanna-Ivösjöområdet)

Naturvårdsområde (Balsberget sedan år 1979)

Nyckelbiotop av Skogsvårdsstyrelsen

Naturvärdeområde enligt Skogsvårdsstyrelsen

Med i sumpskogsinventeringen från Skogsvårdsstyrelsen

Bilaga 4

Rödlistade arter i Natura 2000-naturtyperna 2010

Rödlistade arter placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad).

Naturtyp/Organismgrupp	Vetenskapligt namn	Artnamn	Hotkategori
Fladdermöss	Barbastell	<i>Barbastella barbastellus</i>	VU
<i>Näringsfattig bokskog (9110)</i>			
Fjärilar	vitaktig strimmätare	<i>Horisme aquata</i>	EN
Fåglar	skogsduva	<i>Columba oenas</i>	NT
Kärlväxter	luddfingerört	<i>Potentilla heptaphylla</i>	EN
Lavar	Bokkantlav	<i>Lecanora glabrata</i>	NT
Skalbaggar	Saknas	<i>Apion aethiops</i>	NT
Skalbaggar	bokoxe	<i>Dorcus parallelepipedus</i>	NT
Skalbaggar	bokborre	<i>Ernoporicus fagi</i>	NT
Skalbaggar	Saknas	<i>Platycis cosnardi</i>	VU
Skalbaggar	Saknas	<i>Phloephagus lignarius</i>	NT
Skalbaggar	Saknas	<i>Triplax rufipes</i>	NT
Skalbaggar	Saknas	<i>Synchita variegata</i>	NT
Svampar	bokspindling	<i>Cortinarius anserinus</i>	VU
Svampar	cinnoberspindling	<i>Cortinarius cinnabarinus</i>	NT
Svampar	fjällsopp	<i>Strobilomyces strobilaceus</i>	NT
Svampar	flockig puderskivling	<i>Cystolepiota adulterina</i>	VU
Svampar	föränderlig brosking	<i>Marasmius wynnei</i>	NT
Svampar	gulprickig vaxskivling	<i>Hygrophorus chrysodon</i>	NT
Svampar	hinnskivling	<i>Bolbitius reticulatus</i>	NT
Svampar	honungskremla	<i>Russula melliolens</i>	VU
Svampar	rutkremla	<i>Russula virescens</i>	NT
Svampar	rävspindling	<i>Cortinarius vulpinus</i>	NT
Svampar	rödbandsrisk	<i>Lactarius rubrocinctus</i>	NT
Svampar	rödflammig tråding	<i>Inocybe godeyi</i>	NT
Svampar	rödfotad nagelskivling	<i>Collybia erythropus</i>	NT
Svampar	slottsspindling	<i>Cortinarius rufoolivaceus</i>	NT
Svampar	stenticka	<i>Polyporus tuberaster</i>	NT
Svampar	bläck-sopp	<i>Boletus pulverulentus</i>	VU
Svampar	skivsopp	<i>Phylloporus peletieri</i>	EN
Svampar	solkremla	<i>Russula solaris</i>	NT

Svampar	juvelspindling	<i>Cortinarius croceocoeruleus</i>	VU
Svampar	igelkottsröksvamp	<i>Lycoperdon echinatum</i>	NT
Svampar	Orange kantarell	<i>Cantharellus friessi</i>	NT
Svampar	druvfingersvamp	<i>Ramaria botrytis</i>	NT
<i>Näringsrik bokskog (9130)</i>			
Fåglar	nattskärra	<i>Caprimulgus europaeus</i>	VU
Kärlväxter	korndådra	<i>Neslia paniculata</i>	VU
Kärlväxter	småtörel	<i>Euphorbia exigua</i>	VU
Lavar	grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT
Skalbaggar	Saknas	<i>Platycis cosnardi</i>	VU
Skalbaggar	brun vedborre	<i>Yleborinus saxesenii</i>	NT
Skalbaggar	tvåfläckig praktbagge	<i>Agrilus biguttatus</i>	VU
Skalbaggar	Saknas	<i>Trinodes hirtus</i>	VU
Skalbaggar	skeppsvarvsfluga	<i>Lymexylon navale</i>	NT
Skalbaggar	svartbrun brunbagge	<i>Phloiotrya rufipes</i>	NT
Skalbaggar	orange rödbock	<i>Ampedus nigroflavus</i>	NT
Svampar	fyrflikig jordstjärna	<i>Geastrum quadrifidum</i>	NT
<i>Boreonemoral ädellövskog (9020)</i>			
Kärlväxter	småfruktig jungfrukam	<i>Aphanes australis</i>	NT
Kärlväxter	kal knipprot	<i>Epipactis phyllanthes</i>	NT
Lavar	almlav	<i>Gyalecta ulmi</i>	NT
Lavar	bokvårtlav	<i>Pyrenula nitida</i>	NT
Lavar	gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	VU
Lavar	grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT
Lavar	gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	NT
Lavar	kortskaftad parasitspik	<i>Sphinctrina turbinata</i>	NT
Lavar	matt pricklav	<i>Arthonia pruinata</i>	VU
Lavar	rosa lundlav	<i>Bacidia rosella</i>	NT
Lavar	stiftklotterlav	<i>Opegrapha vermicellifera</i>	VU
Lavar	stor knopplav	<i>Mycobilimbia pilularis</i>	NT
Skalbaggar	kolsvart brunbagge	<i>Melandrya barbata</i>	EN
Skalbaggar	prydnadsbock	<i>Anaglyptus mysticus</i>	NT

Länsstyrelsen
Skåne

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 010-224 10 00
Epost lansstyrelsen@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/skane